

Prof. zw. Marian Molenda

Wydział Sztuki Uniwersytetu Opolskiego

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Łysiak, pt. „Materialna tożsamość ceramiki. Badania wokół fizycznej natury i kontekstów kulturowych szkliv popiołowych” - sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Ceramiki i Szkła ASP we Wrocławiu.

Pani mgr Magdalena Łysiak urodziła się w 1985 roku w Warszawie, ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. W. Gersona w Warszawie, a następnie podjęła studia na Wydziale Ceramiki i Szkła Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu, uzyskując dyplom w 2010 roku. Absolwentka studiów doktoranckich w dyscyplinie Sztuki i Wzornictwa Ceramiki na tymże wydziale (2022), na którym pod opieką promotorską prof. Krzysztofa Rozpondka przygotowała rozprawę doktorską pt. „Materialna tożsamość ceramiki. Badania wokół fizycznej natury i kontekstów kulturowych szkliv popiołowych” w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, która jest przedmiotem mojej oceny. Od czasu ukończenia studiów aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym, biorąc czynny udział w konkursach ogólnopolskich, wystawach indywidualnych, zbiorowych w kraju i za granicą:

- wystawy indywidualne: „Biomasa”, Domek Miedziorytnika, Wrocław 2019 r., „Konstelacje”, Galeria MM, Chorzów, 2020 r., „Stożek nr 5”, Galeria Kotłownia, Garwolin, 2022 r.

- wystawy zbiorowe: „Artefakty”, Festiwal Rytuał, Wrocław 2015 r., „Retrospekcje”, Łódź Design Festival, Łódź 2016 r., „Retrospekcje”, Gdynia Design Days, Gdynia 2017 r., „Kolor”, XII Biennale Ceramiki Stowarzyszenia Keramos, udział w międzynarodowej wystawie zbiorowej, Warszawa 2017 r., „Polak, Artysta, Ceramik”, Bolesławieć 2018 r., „Alchemicum”, wystawa zbiorowa doktorantów Wydziału Ceramiki i Szkła ASP we Wrocławiu, Wrocław 2018 r., „Substantia”, Galeria Miejska, Brzeg 2019 r., „On the Table”, Łódź Design Festival, wystawa konkursowa, Łódź 2019 r., „Noc z Designem. Projekt: Człowiek”, Galeria Wnętrz

Domar, Wrocław 2019 r., „On the Table”, Noc z Designem, Galeria Wnętrz Domar, Wrocław 2019 r., „Marki Dolnośląskie”, Galeria Wnętrz Domar, Wrocław 2019 r., „Water, fluid of Life”, międzynarodowa wystawa zbiorowa, Plitvice, Chorwacja 2019 r., „Water, fluid of Life”, międzynarodowa wystawa zbiorowa, Karlovac, Chorwacja 2019 r., Wystawa konkursowa Międzynarodowego Konkursu na Czarke do Herbaty „Szósta Czarka”, ASP we Wrocławiu, Wrocław 2019 r., „2010 Exhibition” wystawa jubileuszowa na 10 lecie grupy dyplomów magisterskich rocznika 2010 ASP we Wrocławiu prezentowana w Internecie, 2020 r., „Human Power”, Festiwal Rytuał, Wrocław 2022 r. „II Biennale Małej Formy Ceramicznej”, udział w wystawie zbiorowej, Wejherowo, 2022 r., „Happiness”, La Domaine de la Tresorerie, Saint-Pryve- Saint Mesmin, Francja, 2022 r., „Przemiany”, XV Biennale Ceramiki Stowarzyszenia Keramos, Warszawa 2022 r., „Elle Decoration Młodzi na Start”, Gdynia Design Days, udział w wystawie konkursowej, Gdynia 2023 r.

Ponadto doktorantka jest laureatką i uczestniczką konkursów: „On the Table”, Łódź Design Festival, Łódź 2019 – I miejsce w głosowaniu internetowym; Międzynarodowy Konkurs na Czarke do Herbaty „Szósta Czarka”, ASP im. E. Gepperta, II Biennale Małej Formy Ceramicznej, Filharmonia Kaszubska, Wejherowo, 2022 – wyróżnienie, III Biennale Małej Formy Ceramicznej, Filharmonia Kaszubska, Wejherowo 2024 r. - Grand Prix.

Udział w plenerze i projekcie: „Laboro”, międzynarodowy plener ceramiczny, Orońsko, 2024 r. Arizona Express. Udział w projekcie zorganizowanym przez dr. Michała Puszczyńskiego i prof. Jasona Hess w ramach Festiwalu Wysokich Temperatur. Budowa pieca oraz wypał w piecu typu Train Kiln, Wrocław 2019 r.

Ocena pracy artystycznej: Analizując dorobek wraz z oceną pracy artystycznej należałoby wspomnieć, że mgr Magdalena Łysiak od 2011 roku prowadzi własną pracownię projektowo-realizacyjną, a także modelarsko- formierską. W ramach prowadzonej działalności stworzyła dwie marki naczyń ceramicznych. A zatem jej aktywność twórcza przebiega dwutorowo – opiera się na poszukiwaniach w obrębie wzornictwa użytkowego oraz budowaniu własnego języka wypowiedzi artystycznej osadzonej w sztuce konceptualnej.

Na podstawie przedstawionego dossier przez doktorantkę, można wywnioskować znaczącą aktywność w postaci wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i poza granicami. Udział w międzynarodowym plenerze, konkursach zgodnych z profesją, nagród i wyróżnień, których jest laureatką, świadczy o świadomym budowaniu twórczej drogi. Analityczne eksplorowanie i poszukiwanie nowych pól wykorzystania szkliv popiołowych oraz jej konsekwencja w prowadzeniu eksperymentów badawczych w obrębie nauk biologicznych i chemicznych

sytuują ją na granicy artystki i eksperymentatorki o naukowych predyspozycjach. Twórczość mgr Magdaleny Łysiak skupiona jest na ceramice unikatowej, jak również użytkowej. W jednej i drugiej stylistyce mamy do czynienia z artystką tworzącą wysublimowaną formę opartą o doświadczenie i technologię stosowanych materiałów ceramicznych, w tym szkliv popiołowych. To one stanowią kwintesencję jej sztuki, implikując tym samym różnorodność poszukiwań formalnych i znaczeniowych tworzonych obiektów. Składnikiem spopielonych szkliv są truchła kręgowców i bezkręgowców, a także roślin, kwiatów, fragmentów skał czy popowodziowego błota. Nietuzinkowym i odważnym krokiem w procesie twórczym było oddanie samej siebie w sposób dosłowny - spopielenia fragmentów własnych włosów, paznokci czy krwi menstruacyjnej. To niemal performatywne działanie jest egzemplifikacją przywołanego przez doktorantkę radykalnego stwierdzenia – „Wszystko jest ceramiką, wszystko jest szklivem”. Nasuwa mi się rewolucyjne stwierdzenie Marcela Duchampa „Wszystko jest sztuką, jeśli artysta powie, że nią jest”, a zatem myśl twórcy *ready made* wyrażonej w początkach XX wieku jest nadal aktualna, można w tym wypadku z mgr Magdaleną Łysiak się zgodzić, biorąc pod uwagę ponad sześćioletni proces poszukiwań i eksperymentów w ramach projektu doktorskiego, który uważam za bardzo dobry.

Proces powstawania form ceramicznych i szkliv popiołowych z martwych pszczół, trzmieli, zaskrońców i innych organizmów są przykładami swoistych pomników o charakterze sepulkralnym. Stanowią zapis istnienia bytu, który na co dzień, choć wszechobecny i dla nas jako ludzi naturalny, znika niezauważony w momencie śmierci. Potrzebę utrwalenia istnienia życia, doktorantka zmaterializowała poprzez ceramikę w postaci unikalnej receptury szkliva – stworzonej na podstawie spopielonego organizmu, który każdorazowo nosi odmienny ślad węglowy, inny skład pierwiastków i związków chemicznych - poprzez wypał w piecu ceramicznych za każdym razem buduje nowe znaczenie wizualne i semantyczne. Przykładami są „Metapamięć”, „Truteń i robotnica. Portret wspólny”, „Truteń i robotnica”, „Pomnik przyrody”. Co znamienne, doktorantka posłużyła się trafnym kodem wizualnym - niewielką elipsą nawiązującą do typowych porcelanowych zdjęć nagrobkowych. Efekt wzmacnia forma całości, w której granitowy („Truteń i robotnica”, „Metapamięć”) i kamionkowy („Truteń i robotnica. Portret wspólny”,) postument jest wyraźnym nawiązaniem do nagrobka, jako wyrazu zachowania pamięci. Projekt powstał w 2024 roku jest próbą zachowania pamięci i historii życia nawet najmniejszych organizmów zapisanych, utrwalonych i wypalonych w glinie oraz w szklivach. Minimalistyczne w koncepcji formy łączące porcelanę z kamionką czy granitem, przez swoją lapidarność możemy zaliczyć do rzeźby konceptualnej.

Nieodłączną cechą przedstawionych w dokumentacji form ceramicznych, począwszy od magisterskiego dyplomu artystycznego po pracę przewodu doktorskiego, jest czystość i synteza brył, wykonanych w technikach lejnych i odciskowych z form gipsowych. Przykładami są „Mikrostruktury” czy „Izolatory” z dyplomu magisterskiego z 2010 roku. Twórczy czas mgr Magdaleny Łysiak, począwszy od magisterium, nacechowany jest procesem poszukiwań i eksploracji problemów związanych z kreacją form ceramicznych w korelacji ze szkliwami popiołowymi i nowymi obszarami formalno-znaczeniowymi. Prace wchodzące w skład kolejnego etapu jej aktywności jako ceramiczki, świadczą o chęci ciągłego rozwoju, poszukiwaniu nowych rozwiązań technologicznych, przy czym linia budowania języka formalnego opartego na inspiracji naturą pozostała niezmienna, co tym bardziej podkreśla świadomość artystyczną doktorantki. Przykładami są powstałe na przestrzeni lat 2018 – 2022 „Tetrapods” – zmultiplikowane i przeskalowane zapory (gwiazdobłoki) ceramiczne wykonane z kamionki barwionej, pokazane w ciekawej nadmorskiej scenerii, „Hapiness. Treatment” – moduły przeskalowanych kapsulek leków wykonanych w kamionce barwionej, które w swym znaczeniu mają być gwarantem zdrowia, przynieść natychmiastowe szczęście i ukojenie. Praca jest interesującą parąrazą do uzależnionego od leków społeczeństwa, które w pierwszej kolejności sięga po wyrób chemiczny, zaniechawszy prób świadomego zmierzenia się z problemem. Ten wątek szerzej rozwinęła mgr Łysiak w części pracy teoretycznej, a praca „Hapiness. Treatment” jest tego odzwierciedleniem. Prace powstałe w czasie 2018 – 2022 zaliczyć można do udanych, czystość i estetyka zrealizowanych form, świadczą o wyczuciu manualnym i opanowanym warsztacie ceramicznym.

Moim zdaniem, zestaw form ceramicznych „Intruzje” wykonanych w kamionce szkliwionej, platynowanej, powinien stanowić cykl np. Intruzje I, Intruzje II, to jest moja uwaga, gdyż mieszczą w sobie podobne założenia formalne i tematyczne.

W latach 2011 – 2024, w ramach prowadzonej działalności artystycznej, powstały kolekcje naczyń użytkowych „Mikrostruktury” dla marki MLY Studio. W zakres kolekcji wchodziły kubki, talerze, czarki czy zestawy deserowe. Z dużym wyczuciem i wrażliwością na formę, kolor i ergonomię zrealizowanych projektów, artystka skłania nas do zmiany spojrzenia na kwestię odpadów organicznych. W zakres eksperymentów i działań artystycznych Magdaleny Łysiak wpisuje się min. kolekcja „Levtovers”, wytworzona z fascynacji i ciekawości oraz chęci przybliżenia problemu odpadów konsumpcyjnych. W procesie wypalania odpadki organiczne

jak: fusy z kawy, resztki chleba, płatki owsiane, fusy z herbaty, przekształciły się w nieorganiczne, stając się tym samym pełnowartościowymi obiektami codziennego użytku.

„Ślad konsumpcji przestaje być skazą zyskując jednocześnie nowe funkcje symboliczne i estetyczne” – pisze mgr Magdalena Łysiak. „Mineralny Zapis Miejsca” - to następny zespół naczyń pokrytych szklami uzyskanymi z surowców mineralnych z okolic Dolnego Śląska (z Lutyni, z masywu Śnieżnika, z okolic Bolesławca, Głuszycy). Mączki bazaltowe, marmurowe, kaolinowe, melafirowe czy błoto po powodzi z 2024 roku z okolic Kłodzka, stały się medium do pozyskanie niezwykle efektownych kolorystycznie szkliw, będących mineralną kroniką miejsca. W kolekcji „Zapis Istnienia” – w postaci szkliw uzyskanych z martwych pszczoł, artystka zwraca uwagę na problem nadmiernego ich wymierania, jednocześnie uświadamiając rolę pożytecznych stworzeń w ekosystemie. Działania twórcze doktorantki świadczą o dużej świadomości artystycznej i analitycznej postawie o naukowym pierwiastku.

Dokonania artystyczne mgr Magdaleny Łysiak łączą się z tematyką dysertacji pt. - „Materialna tożsamość ceramiki. Badania wokół fizycznej natury i kontekstów kulturowych szkliw popiołowych” - które podjęła w pracy teoretycznej. Esencjonalność poszukiwań i eksperymentów związanych z pozyskiwaniem źródeł w zakresie szkliw popiołowych doktorantka zawarła w sześciu rozdziałach. Przybliżyła nam genezę powstania szkliw popiołowych, równoległe do rozwoju rzemiosła ceramicznego, którego początki datuje się na II tysiąclecie p.n.e. w Chinach. Materiałem rozwoju i wykorzystania szkliw popiołowych były głównie rośliny lub pochodne roślin, które w procesie spalania w wysokich temperaturach stanowiły zabezpieczenie powłoką szkloną naczyń codziennego użytku.

„Ceramika jako dyscyplina artystyczna, bywa często sytuowana w obszarze sztuk użytkowych. Definiuje medium, co za tym idzie, technologię, a to z kolei sprawia, że artysta ceramik jest wyjściowo silnie ograniczony kwestiami formalnymi.” – pisze autorka. W przypadku mgr Magdaleny Łysiak, jej wieloletniej drogi poszukiwań oraz eksperymentów eksplorujących surowce w celu pozyskania szkliw popiołowych (z liści, kwiatów, owoców, korzeni, przypraw, resztek, alg, grzybów, porostów itp.), można przyznać, że wyszła poza ramy klasycznie pojmowanej ceramiki i, dla której formy użytkowe stanowią jeden z elementów działalności twórczej. Potwierdzeniem jej świadomej postawy artystycznej są działania skupione wokół intymnych, emocjonalnych i osobistych doświadczeń, które są znajdują swoje odbicie w rzeźbach ceramicznych. Wykorzystanie fragmentów własnego ciała (tj. paznokci, włosów, krwi menstruacyjnej), lekarstw, czy faktur, rozliczeń PIT i innych dokumentów z prowadzonej działalności do wykonania szkliwa znalazły swoje odbicie w rzeźbach ceramicznych, między

innymi w „Future Perfect in The Past”. Doktorantka stara się udowodnić w swojej dysertacji, że ceramika jest równorzędna innym dyscyplinom sztuki, zapewne najbliższa rzeźbie z racji form trójwymiarowych czy małych form rzeźbiarskich płaskich, jak np. plakiety porcelanowe, które w pracy artystycznej mgr Magdaleny Łysiak występują tj. „Metapamięć”, „Truteń i Robotnica” czy „Pomnik Przyrody”, czy monumentalnym założeniu w formie instalacji tj. „Dekompozycja w drodze” oraz „Siostry mojej matki”. Przykładem mieszczącym się i odnoszącym do sztuki konceptualnej są land artowskie kompozycje „Dekompozycja w drodze” - założenie kilkaset zmultiplikowanych medalionów ułożonych na drodze asfaltowej nawiązuje do roju pszczoł, który nie przetrwał zimy – tak zwanego zimowego osypu. W jej pracy ma ono dwojakie znaczenie – jest swojego rodzaju upamiętnieniem masy, ale i jednostki w każdym pojedynczym medalionie. Jest też próbą zmierzenia się z aktualnym tematem zmian klimatycznych i konsekwencji tychże na każdy organizm żyjący na Ziemi. Na płaszczyźnie każdego porcelanowego medalionu pozostał ślad pszczoły w formie wypalonego, jedyne w swoim rodzaju przebarwienia szkliwa.

Po nietuzinkowe rozwiązania, recykling i upcykling w postaci zniszczonych, zakurzonych form byłych fabryk porcelany sięga także Monika Patuszyńska, absolwentka Wydziału Ceramiki i Szkła wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych (1999). Kurz, jako ślad czasu, swojego rodzaju pamięć danego miejsca w jej pracach staje się nową wartością w postaci szkliwa na porcelanie. Podobny punkt widzenia i odczytywanie nowego w sensu w tym, co minione reprezentuje mgr Magdalena Łysiak sięgając po różnorodne materiały, od biologicznych po syntetyczne.

Podsumowanie

Czytając rozprawę doktorską mgr Magdaleny Łysiak, zauważyłem bardzo osobisty i emocjonalny stosunek doktorantki do kilkuletnich badań i analiz szkliw popiołowych. Praca teoretyczna prowadzona w sposób przemyślany, badania poparte dużą wiedzą i dokumentacją analiz chemicznych surowców do szkliw popiołowych wraz z dokumentacją fotograficzną, dają pełny obraz spójnej pracy naukowej. Dorobek twórczy w zakresie ceramiki wraz z podjętym tematem dysertacji przez mgr Magdalenę Łysiak uzupełniają się, dając tym samym obraz artystki kreatywnej, poszukującej z konsekwencją postawy ceramika i naukowca.

Konkluzja

Bogaty dorobek artystyczny mgr Magdaleny Łysiak ukazuje aktywność twórczą i autentyczną pasję poszukiwań, która ma swoje odzwierciedlenie w jakości prac artystycznych. Dysertacja

oraz dokumentacja pracy doktorskiej prezentują wysoki poziom merytoryczny i stanowią spójne opracowanie teoretyczne. Przygotowane cykle obiektów ceramicznych są nowatorskie i wnoszą wkład w rozwój sztuki współczesnej w zakresie ceramiki i sztuki konceptualnej z dużym naciskiem na wykorzystanie szkliw popiołowych. Zalecałbym doktorantce, aby w przyszłości większą uwagę skupiła na formie stworzonych przez siebie obiektów ceramicznych, w których szkliwa stanowiłyby dopełnienie całości. Oceniam pozytywnie rozprawę doktorską mgr Magdaleny Łysiak i popieram wniosek do Rady Naukowej ds. stopni w dziedzinie sztuki Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie Sztuki Plastycznej i Konserwacja Dziej Sztuki. Tym samym stwierdzam, że praca przygotowana pod opieką promotorską prof. zw. Krzysztofa Rozpondka, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim – ustawy Dz.U.2024.1571 t. j. z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

